



ĐẠI HỌC CẦN THƠ - KHOA NÔNG NGHIỆP

GIÁO TRÌNH GIẢNG DẠY TRỰC TUYẾN

Đờng 3/2, Tp. Cần Thơ. Tel: 84 71 831005, Fax: 84 71 830814

Website: <http://www.ctu.edu.vn/knn> email: dminh@ctu.edu.vn, vtanh@ctu.edu.vn

BỆNH CHUYÊN KHOA

CHƯƠNG 6: BỆNH HẠI CÂY ĐẬU PHỘNG

CHÖÔNG VI

BỆNH HẠI CÂY NẤU PHÖNG

BỆNH NÖM NẤU (Brown leaf spot, Early leaf spot)

I. TRIỆU CHÖÔNG BỆNH.

Bệnh xảy ra trên lá. Lúc đầu các nốt tròn màu nâu nhạt, sau nçi chuyển sang màu nâu nçi hoặc nâu sẫm; mặt dưới lá nốt bệnh có màu nâu vàng. Kích thước nốt bệnh: 3-5 mm.

Bệnh nặng, các lá già bị vàng sớm rồi rụng rất sớm, cây yếu và có thể chết trước khi trái già.

II. TÁC NHÂN GÂY BỆNH.

Bệnh do nấm *Cercospora arachidicola* Hori [= *mycosphaerella arachidicola* (Hori) Jenkins].

Nấm bệnh có thể lâu tồn trong đất và trong xác cây bệnh. Trong đất, nấm bệnh có thể sống lâu tới 5-6 năm, do nçi bệnh thường xuất phát từ các lá già trước mỗi lần lên trên.

Cơ quan lan truyền bệnh thường ở dạng sinh sản vô tính, gồm:

- Nính-bào-nhái: mọc thành chùm, kích thước: 15-45 x 3-5 micron.
- Nính-bào-tối không màu, gồm 5-15 tế bào, với 4-14 vách ngăn, kích thước: 35-120 x 3-5 micron.

III. CÁCH PHÒNG TRỪ BỆNH.

- Trồng giống sớm nhằm tránh nước giai noãn bệnh trầm trọng: trái chín nhiều trước khi bệnh nặng.

- Chọn thời vụ bệnh ít phát triển: ở Miền Nam Việt Nam (Long Khánh, Biên Hòa, Bình Đông,...), gieo nấu vào cuối tháng 5: mùa mưa bắt đầu vào mùa ít, trời ít ẩm ướt nên bệnh ít phát triển.

- Vệ sinh ruộng, phát hiện bệnh sớm và tiêu hủy cây bệnh.

- Nên luân canh ngay sau mùa nấu bị bệnh nặng.

- Xịt ngoài bệnh nối với các ruộng lúa thông xuyên bị bệnh nặng: dung Dithane M22 với nồng độ 0,3%, phun 5 lần, mỗi 10 ngày một lần, lần đầu vào 4NSKG. Có thể dùng Maneb 0,3% hoặc Zineb 0,25% hoặc các thuốc gốc Cu.

- Trị bệnh: dung một trong các thuốc nêu trên.

BỆNH NỐM LÁ (Leaf spot)

I. TRIỆU CHỨNG BỆNH.

Lá và thân có nấm tròn màu nâu đen, kích thước: 1-5 mm. Triệu chứng này thông rõ ràng ở mặt dưới lá. Ở giai đoạn sau của bệnh, nấm bệnh có hình hạt nên nhỏ li ti, phân tán thành các vòng khoen nông tằm, có viền trắng màu vàng nhạt quanh nấm bệnh. Các nấm liên kết lại thành vết to, dạng không đều đặn, giữa vết có màu nâu xám.

Có thể dựa vào triệu chứng để phân biệt bệnh Nấm lá với bệnh Nấm nâu, như sau:

Các đặc tính	: Nấm lá	: Nấm nâu
- Màu sắc nấm bệnh trên lá	: nâu đen	: nâu đỏ
- Viền trắng quanh nấm bệnh	: có	: không có
- Dấu hiệu bệnh	: có hình hạt nên, nhỏ li ti ở mặt dưới lá	: không có

II. TÁC NHÂN GÂY BỆNH.

Bệnh do nấm *Cercospora personata* (Berkeley & Curtis) Ellis & Everhart. Giai đoạn sinh sản hữu tính là *Mycosphaerella berkelyi* Jenkins.

Nấm tính của nấm bệnh giống như loài *C. arachidicola* gây bệnh Nấm nâu nâu phồng. Tuy nhiên, cấu tạo sinh sản vô tính có vài điểm khác nhau:

- Nấm-bào-nhà mọc thành chùm ở mặt dưới lá mỗi chùm có 20-30 cái.

- Nấm-bào-tử có hình trụ, giống như chiếc giày, có 2-8 tế bào với 1-7 vách ngăn, kích thước: 20-70 x 4-10 micron.

III. CÁCH PHÒNG TRỪ BỆNH.

Áp dụng cách phòng trừ giống nhờ nòi với bệnh Nấm nâu trên cây đậu phộng.

BỆNH RẼ (Rust)

I. TRIỆU CHÖNG BỆNH.

Bệnh xảy ra trên lá thân và trái, chủ yếu là trên lá. Mặt dưới lá có nhiều chấm rỗ làm tím, nhỏ lên khối mặt lá nhỏ bụi rỗ sạt. Bệnh phát triển càng nặng vào giai đoạn sinh trưởng cuối của cây. Nếu bệnh xuất hiện sớm, làm cây vàng lá rụng sớm, cây thông chết khi trái còn nhỏ.

II. TÁC NHÂN GÂY BỆNH.

Bệnh do nấm *Uromyces arachidis*.

- Hai-bao-tử là một tế bào hình cầu hoặc hình bầu dục, có màu vàng nhạt, có nhiều gai nhỏ trên màng tế bào.

- Nòng-bao-tử cũng là một tế bào hình cầu hoặc hình bầu dục, màu nâu sẫm, màng tế bào trơn bóng và láng hoặc có ít gai nhỏ. Nòng tế bào hơi nhô ra, góc có cuống ngắn.

Trong nhiều kiến ẩm ướt, mầm bệnh nước lợu tồn đọng dạng hai-bao-tử

III. CÁCH PHÒNG TRỪ BỆNH.

- Trồng giống sớm. Nốt hết xác cây đậu kho sau khi phơi khô.

- Phun thuốc Maneb 0,3% có thể ngăn ngừa và trừ nấm phân nòng.

BỆNH HÈO CÂY

Hiện tượng héo cây đậu phộng có thể xảy ra suốt giai đoạn sinh trưởng của cây; ở mỗi giai đoạn sinh trưởng, bệnh có một số loại gây hại và dạng héo khác nhau. Ở giai đoạn cây con năng phân cành, phần lớn cây bị héo lâu có thể do nấm *Aspergillus niger*!, không nên giai đoạn trở lại hoa trôi về sau thì phần lớn cây bị héo khô do nấm *Rhizoctonia solani* hoặc do nấm *Sclerotium rolfsii*!, và bị héo tươi (héo xanh) do vi khuẩn.

Beñh phát sinh phát triển thuận lợi trong ñiều kiện nhiệt ñộ và ẩm ñộ tồing ñộ cao, cây sinh trồing kìm. Trên ñất trong ñồng canh, loại ñất cát khô, beñh thồing nặng hỏn; riêng ñảng heò khô và ñảng heò lỏu có thể phát triển mạnh trên ñất giàu chất hữu cồ và trên xác cây chỏa hoai mủc. Trên ñồng ruộng, các mầm beñh lan truyền ñỏn ñỏc mùa và ñỏc tồoi.

Tuy theo loại tác nhân gây hại mà triệu chứng heò có ít nhiều ñiểm khác nhau. Có các ñảng heò thồing gặp sau ñây:

1. BỆNH HEÒ KHOẢ

Beñh do một trong hai loại nấm gây ra là: *Rhizoctonia solani* và *Sclerotium rolfsii*. Beñh có triệu chứng và các ñặc tính về tác nhân gây beñh giống ñỏ ñiểm beñh Thỏi gỏc và ñể trên cây ñậu xanh.

2. BỆNH HEÒ RỦ

Beñh do nấm *Fusarium* spp. Các lá ñỏ ñỏi bò vàng heò trỏ ñỏc, rồi lan dần lên các lá trên, các lá rủ xuống, củi cây bò heò. Quanh gỏc thân có nhiều sợi nấm màu trắng bao phủ. Beñ trong thân và ñể bò thỏi ñậu. ñể phát triển kìm và có màu ñậu.

Nấm beñh tấn công tồ ñể hoặc gỏc thân, xâm nhập vào mạch dẫn truyền củi cây, làm ngheñ sợi và ñể chuyển ñỏc và chất dinh ñỏing.

3. BỆNH HEÒ TỒI:

Beñh do vi khuẩn *Pseudomonas solanacearum*. Beñh gây hiện tồing chết nhanh: các lá ñỏ ñỏi bò heò trỏ ñỏc, rồi lan dần xuống các lá ñỏ ñỏi. Các lá bò heò và ñỏ ban ngay, ñỏng tồoi lá ñỏ chiều mặt và ñỏ ban ñể. Hiện tồing ñây chỉ kéo dài trong 2-3 ngày, sau ñỏ cây sẽ chết hẳn. Trong thân, ñỏi gần gỏc, củi màu ñậu sẫm và củi chỏa chất ñỏch vi khuẩn màu trắng ñỏc. ñể cũng bò thỏi ñậu, như ñỏ ñỏc.

Beñh rất phổ biến và gây hại nghiêm trọng, gây ñể hiện tồing "chết ñỏ" khi ñậu ñỏ ñỏc 4-6 tuần lễ.

Vi khuẩn tồ ñể xâm nhập vào ñể nhất là khi ñể bò tồ ñỏ ñỏng, phát triển trong mạch dẫn truyền rồi lan rộng lên trên.

4. BỆNH HEÒ LỎU CỎ ñể

Beñh do nấm *Aspergillus niger* gây ra.

Có rễ và gốc thân có vết bệnh màu nâu, biểu bì vỏ nứt ra thối mục, có lớp mốc màu đen bao phủ. Lá và cành ngoài màu vàng xanh rồi héo cong lại. Bên trong thân, các bó mạch có màu nâu. Cây bệnh dễ bị đổ gãy khi đổ cơn bão.

Bệnh thường phát triển và lây lan mạnh ở ruộng lúa nước áp dụng kỹ thuật tối ưu. Mầm bệnh tồn tại trong đất, xác cây bệnh, trong phân rác, trong trái và hạt lúa.

* CÁCH PHÒNG TRỪ BỆNH.

Các dạng bệnh trên có thể xảy ra cùng lúc hoặc xen kẽ nhau trong ruộng lúa, nên cần áp dụng cách phòng trừ chung như sau:

- Phát hiện bệnh sớm và nhổ bỏ cây bệnh, rồi tưới nước với bột 4% vào đất nơi gốc cây bệnh, nhằm hạn chế sự lây lan của mầm bệnh. Nên dùng thuốc diệt nấm.

- Thiệt nốt xác cây bệnh còn lại trên ruộng, hoặc vùi sâu hơn 10 cm. Tránh gây vết thương ở gốc thân, rễ và cành lúa khi vun gốc hoặc khi chăm sóc. Bón phân hợp lý nhằm tăng sức chống bệnh cho cây.

- Luân canh: thời hạn luân canh 2-4 năm tùy tính cách nghiêm trọng và loại bệnh. Nên dùng dạng bệnh tối ưu, cần luân canh dài hơn (4 năm).

- Phun ngừa và trừ bằng thuốc gốc Cu với bệnh Héo khô và bệnh Héo rụi nhờ Copper B 0,1-0,2%, Bordeaux 0,8-1%; dung Copper Zinc hoặc Kasuran với bệnh Héo tối.

BEŨH "NẤU NƯỚC"

I. TRIỆU CHỨNG BỆNH.

Nếu bị nhiễm bệnh sớm thì cây rất lùn, lá vàng những gân lá vẫn còn xanh, lá nhỏ lại và giòn, lá rụng sớm, cành có màu vàng, cây sẽ không ra hoa và không có trái. Nếu bị nhiễm bệnh trễ thì chỉ có lá và cành hoặc các chồi ở gốc bị đổ gãy, cây lùn. Bệnh thường xuất hiện ở giữa ruộng lúa rồi lan rộng ra thành vòng tròn.

II. TÁC NHÂN GÂY BỆNH.

Bệnh do các vi khuẩn gây ra và nấm lan truyền bởi các loài rầy: rầy mềm *Aphis laburni* hoặc rầy bọ nhày *Cicadulina arachidis* và *C. similis*.

III. CÁCH PHÒNG TRỪ BỆNH.

- Trồng với mật độ cây dày hơn, sẽ ít cỏ dại (cỏ màu vàng), sẽ không hấp dẫn các vectors nên lan truyền bệnh.
- Phát hiện bệnh sớm và điều trị cây bệnh. Trồng giống sớm.
- Phòng trừ các vectors bằng thuốc sát trùng.

CÁC BỆNH CHẾT HẠT VÀ CÂY CON

Bệnh do nhiều loại nấm trong đất gây ra: *Aspergillus* sp., *Pythium* sp., *Rhizoctonia* sp.,...

Hạt mốc kìm, cây con mốc lã thối trong ruộng nẫu, cây yếu và chết nhanh.

Nên khử hạt giống bằng một trong các loại thuốc sau: Ceresan M 0,1%, Arasan 0,2-0,3%, Spergon 0,2% hoặc Benlate 0,08%.

